

“Mind the GAP” Over ASBOS en CRASBOS in Groot Brittannië

Elke Devroe¹

Inleiding

De aanpak van overlastproblemen in de publieke ruimte met gemeentelijke administratieve sancties is steeds een omstreden, soms bijna ‘emotief’ thema geweest met voorstanders, maar ook critici, die de pen niet schuwden. Uit een diepgaande zoektocht naar de genese van de gemeentelijke administratieve sancties in België -waarbij 72 experts werden bevestigd en 482 interne documenten doorgenomen- bleek dat voor- en tegenstanders van een overlastaanpak het in de jaren voor de wet van 1999 fors tegen elkaar opnamen (Devroe, 2012). Reeds in 2003 werd, lang voor het overlastthema ontdekt werd door de academische criminologie, een themanummer van dit tijdschrift aan deze problematiek gewijd (Devroe, 2003). Een kritische bundel die duiding gaf aan provocerende uitspraken door de pers, beleidsmakers en academici volgde (Santens, 2005). Zoals blijkt uit de locomotieftekst blijft de overlastaanpak -zeker na de wetwijziging in 2014- een omstreden, controversieel, subjectief, vaak becommentarieerd en politiek geladen onderwerp dat iedereen aanbelangt. Omdat de gemeentelijke administratieve sancties ook gaan over vrijheid van mensen zich in een stad te bewegen, over het ‘regelen’ van verkeer in de publieke ruimte, over percepties van mensen over onveiligheid, over normen en waarden, over een collectieve stadsetiquette, over fatsoensnormen, over tolerantie ten aanzien van de andere en over het vraagstuk was overlast nu juist betekent, hebben academici, beleidsmakers, expert-practici en ook (niet onbelangrijk) de gewone stadsbewoner- en/of bezoeker hier vaak een uitgesproken mening over. Controlemechanismen tegen ‘openbare overlast’ in de publieke ruimte (camera’s, toezichthouders, signalisaties, gemeentelijke infrastructuur) zijn immers voor iedereen in de samenleving zichtbaar en ingrijpend (Ponsaers, 2008).

Over de genese en de toepassing van de GASwet hebben we reeds uitvoerig gepubliceerd (Devroe, 2003, 2005, 2008, 2012a, 2012b, 2013a, Devroe & Ponsaers, 2005). We lieten daarbij experts aan het woord die van dichtbij betrokken waren bij de tot genese van de wet. Alle ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken die tussen 1986 en 2010 aan zet werden geïnterviewd, alsook hun kabinetsmedewerkers en topambtenaren in beide landstalen (Devroe, 2012). Het verbaasde ons dat niet één van hen melding maakte van de overlastaanpak in Groot-Brittannië. Eén jaar voor de GASwet het daglicht zag (1999) werd in Groot-Brittannië immers de ‘*Crime and Disorder Act*’ (1998) gestemd, die een stringente overlastaanpak voorzag en het begrip uitbreidde tot ‘*anti-social behaviour*’ (Antonopoulos & Winterdyk, 2003).

In Nederland werd wel over het muurtje gekeken en werd –tien jaar na de Britse ‘*Anti-social Behaviour Act*’ (ASBO)- een onderzoeksvoorstel gelanceerd met de centrale onderzoeksvraag ‘of de ASBO toegevoegde waarde zou kunnen hebben voor de Nederlandse aanpak van straatoverlast door jongeren’ (Politie en Wetenschap, 2009). Dit onderzoek leidde tot een rapportage (Koemans, 2010) en discussies in de Tweede Kamer. Voor de uitwerking van het Belgisch dispositief werd niet vergeleken met bestaande Angelsaksische wetgeving. We zijn de mening toegedaan dat juist een analyse van de Britse aanpak inzichten kan verschaffen in de plek die de Belgische wetgeving inneemt. Is het zo dat, zoals de

---

¹ Criminologe, Hoofddocent ‘*Institute of Security and Global Affairs*’, Department ‘*Governance and Global Affairs*’, Universiteit Leiden.

locomotieftekst suggereert, de GASwet aan symptoombestrijding doet en het een voornamelijk repressief dispositief is dat werd ingebed in een controlesamenleving waarbij alle risicovol gedrag moet vermeden worden? De discussies voor stemming van de GASwet van 2014 verhevigden omdat de leeftijd zou worden verlaagd van 16 jaar naar 14 jaar: hoe zit het met de leeftijdsgrens in Groot-Brittannië? En kan, omwille van de gemeentelijke autonomie in België, de gas-toepassing leiden tot willekeur en netwidening? Deze en andere vragen die in de locomotieftekst worden opgeworpen, zijn o.i. gebaat met een inzichtelijke blikverruiming naar het land dan in dezelfde periode als België overlast in de publieke ruimte wettelijk regelde. We bespreken in deze bijdrage het wettelijk overlastdispositief in Groot-Brittannië. Het was onder ‘New Labour’ dat overlast en haar bestrijding voor het eerst aan de orde werd gesteld. Daarom wordt eerst de ‘*Mother Act*’, namelijk de ‘*Crime and Disorder Act*’ (1998) besproken, gevolgd door haar opvolger de ‘*Anti-social Behaviour Act*’ (2003). Hierbij wordt zowel de aanleiding, de terminologie als de verschillende instrumenten om overlast aan te pakken besproken. Een meer recente evolutie die aan bod komt in deze bijdrage is de zgn. ‘CRASBO’, voorwerp van debat in een recent congres van de ‘*European Society of Criminology*’ (Crawford, 2014). De nieuwe GASwet trad in 2014 werking in België. Tijdens datzelfde jaar werd -onder impuls van eerste Minister David Cameron en de conservatieven- vernieuwde overlastwetgeving namelijk de ‘*Anti-Social Behaviour, Crime and Policing Act*’ (2014) gestemd. Ook deze meer recente evolutie komt kort in deze bijdrage aan bod. De focus ligt op het wettelijk dispositief; de concrete praktijk komt hier niet aan bod. Dit zou ons -althoewel uitermate boeiend- in het kader van deze bijdrage te ver leiden. We sluiten af met een kritische noot en een terugkoppeling naar de Belgische GASwet.

1. Crime and Disorder Act (CDA) (1998)

1.1. De aanleiding

De directe aanleiding voor de overlastaanpak (verder ‘*anti-social behaviour*’ genoemd) in Groot-Brittannië was de moord op James Bulger, een tweejarig jongetje dat in 1993 werd ontvoerd, mishandeld en vermoord door twee kinderen van tien jaar oud². De Britse regering wijzigde fors haar koers. Reeds in 1991 pleitte het *Morgan Report* voor lokale ‘*community safety*’, doch dit bleef in die periode dode letter. Gemeenten namen hun rol als regisseur van het integraal veiligheidsbeleid niet op, en Justitie faalde: een verhaal dat bekend in de oren klinkt als we naar de GAS-genese kijken (Devroe, 2012). Pas na deze gruwelijke feiten werd bestrijding van overlast en verhoging van de leefbaarheid een topprioriteit. Pas in 1988 werd het *Morgan rapport* wettelijk verankerd: gemeenten werden verplicht om ‘*Crime and Disorder Reduction Partnerships*’ (CDRP’s) aan te gaan³. Burgemeesters werden rechtstreeks verantwoordelijk gesteld om overlast aan te pakken, en dit door een netwerk van integrale veiligheidspartners te voorzien (Johnston & Shearing, 2003). Met het aantreden van Tony Blair in 1994 werd de ‘*Criminal Justice and Public Order Act*’ (1994) gestemd, die personen met een onconventionele levensstijl (reizigers, *squatters*, *ravers*) viseerde (Hughes, 2007). In 1995 volgde het beleidsplan van New Labour⁴ ‘*A Quiet Life: Tough Action on Criminal Neighbours*’ (Squires, 2006). Lastige burens konden worden uitgezet op basis van petitie van bewoners. De aandacht ging toen eerst en vooral uit naar de woonproblematiek. Bewoners van diverse nationaliteiten en leeftijden woonden op elkaar gepakt in verwaarloosde flatgebouwen, met hinder, pestgedrag en overlast tot gevolg. In sociale woonblokken, waar criminaliteit en overlast het onveiligheidsgevoel aanwakkerden, bleef de klassieke

² https://nl.wikipedia.org/wiki/Moord_op_James_Bulger (laatst geraadpleegd op 12 januari 2016).

³ Sectie 17 van de CDA.

⁴ Tot de aantreding van Tony Blair in 1994, nog ‘*Labour*’ partij genoemd.

strafrechtelijke reactie uit. Slachtoffers voelden zich door Justitie in de steek gelaten. Bewoners durfden niet getuigen uit angst voor represailles van burens. Marginalisering en sociale uitsluiting nam in deze wijken toe, en eigenaars voelden zich onmachtig om de chaos en disorganisatie in problematische woonblokken aan te pakken (Ramsay, 2009). Woningcorporaties klopten aan bij het Home Office, die hun slogan ‘*Neighbours from hell*’⁵ overnam en de ‘*Housing Act*’ (1996) opstelde, die eigenaars ruime bevoegdheden gaf (Tunstall, 2010; Nixon & Parr, 2006). Een reeks administratieve maatregelen liet uitzetting van overlastgevende bewoners toe en verbood om nog langer in de buurt van het woonblok te komen opdagen. Ook de zgn. ‘*Anti-Social Behaviour Orders*’ (ASBOS) ontstonden als reactie op de gebrekkige werking van Justitie in probleebuurtten. New Labour stelde zich vanuit de oppositie in 1997, vlak voor de verkiezingen, als *Law and Order* partij op. Direct na de overrompelende overwinning van New Labour in 1997 initieerde Tony Blair de White Paper ‘*No More Excuses*’ met de provocerende slogan ‘*Tough on crime, tough on the causes of crime*’. Hij maakte zich sterk voor een ‘*cultural crusade*’ tegen overlast die volledig moest worden verbannen (Squires, 2008a). Tijdens zijn tienjarig mandaat hield hij vol dat criminaliteit de oorzaak was van alle samenlevingsproblemen, en niet omgekeerd. In 1997 verkondigde Jack Straw⁶ dat ‘*Incivilities and crime, anti-social behaviour and real crime, correlate highly and that he wanted zero tolerance of crime and disorder in the neighbourhoods*’ (Young, 1999). Het politieke pleidooi voor een fors overlastdispositief dateert uit die periode. Een harde aanpak van overlast in sociale woonblokken en achtergestelde wijken stond voorop; toekomstig overlastgevend gedrag moest te allen tijde vermeden worden. De overlastgevers waren zelf verantwoordelijk voor hun daden (Goddard, 2003); er moest vroeg worden ingegrepen (‘*early intervention*’ werd het sleutelwoord). ‘*The focus of the youth provisions in the CDA are: reinforcing the responsibility of the child and of the parent for their actions*’ (Card & Ward, 2008: 5). Deze responsabiliseringsgedachte illustreert o.i. duidelijk het geloof in de ‘*broken windows*’ these (Crawford, 2006). In 1998 werd de ‘*Crime and Disorder Act*’ (CDA) gestemd. Wat hield deze eerste wet nu juist in?

1.2. Terminologie

In de Angelsaksische literatuur vinden we diverse benamingen voor overlast terug, zoals ‘*incivilities*’, ‘*social disorder*’ en (vooral) ‘*anti-social behaviour*’. Het Home Office zou overlast moeten definiëren; het resultaat van deze denkoefening was mager; de term bleef vaag en vooral erg ruim afgebakend, als ‘*A manner that caused or was likely to cause harassment, alarm or distress to one or more persons not of the same household*’⁷ en anderzijds als ‘*that such an order is necessary to protect persons in the local government area in which the harassment, alarm or distress was caused or was likely to be caused from further anti-social acts*’ (Campbell, 2002: 80). Een uit de hand gelopen burenruzie of alledaagse intolerante gedragingen zouden hier niet onder vallen (Tonry & Bildsten, 2009). Toch valt al het offensief gedrag dat enigszins in aanmerking komt voor criminalisering onder dit containerbegrip (Newburn, 2002). De ‘*Anti-social Behaviour Act*’ (2003) voegde daar nog een variant aan toe die refereerde naar een gedrag ‘*capable of causing nuisance or annoyance*’⁸. Binnen deze definitie kan, volgens Padfield (2004) gedrag van kinderen of adolescenten vaak als ‘anti-sociaal’ worden aangemerkt, wat risico’s inhoudt voor

⁵ In 2002 richtten twee burgers de vrijwillige ‘*not for profit*’ groep op ‘*Neighbours From Hell in Britain*’ (NFHiB), een vereniging die burgers met klachten over lastige burens met raad en daad moet bijstaan.

⁶ Speech van Jack Straw, Home Secretary, op de radio op 29 juli 1997, in Young (1999: 147).

⁷ Deze begrippen worden in de wet niet verder gespecificeerd. De wet schrijft voor ‘*it is a manner of fact*’ (letterlijk vertaald: de ‘feiten spreken voor zich’ of ‘de feiten zullen deze begrippen moeten invullen’). Zie paragrafen 5.24 en 5.26 (Card & Ward, 1998: 12, 111 en 113).

⁸ Toegevoegd door de “Anti-Social Behaviour Injunction” (sectie 13)

stigmatisering op jonge leeftijd. Er werd echter niet bij vermeld voor wie de overlast hinder moest betekenen. De overlast kon gedrag zijn dat indruiste tegen de sociale waarden in het gemeenschapsleven, namelijk beleefdheid, respect, rekening houden met anderen, bedachtzaamheid, vriendelijkheid die elk bijdragen aan een gevoel van gedeelde of gemeenschappelijke burgerzin (Bottoms, 2006). De wettelijke definitie indachtig, zijn we de mening toegedaan dat ook hier gedrag tegen één of meerdere personen die niet tot hetzelfde gezin behoren, werd bedoeld. In 2004 tenslotte herhaalde het Home Office haar pogingen om tot een werkbare definitie te komen met het volgende resultaat:

1. *Misbruik van de publieke ruimte*: handel en gebruik van drugs, alcoholmisbruik, bedelen, prostitutie, samenscholing, versperren van de straat, parkeeroverlast, racen en fietsen op voetpaden;
2. *Gebrek aan respect voor andermans welzijn*: burenlawaai, uitgaansoverlast, schreeuwen en vloeken, dronken gedrag, wildplassen, vuur maken, misbruik vuurwerk, honden niet aan de leiband;
3. *Inbreuken*: intimidatie, racisme, bedreiging, lastig vallen, pesten, voyeurisme;
4. *Afbrek/beschadiging van de omgeving*: graffiti, vernielingen, bevuiling, dumpen van afval en autowrakken.

In plaats van een aantal constitutieve bestanddelen op te sommen, zoals de Belgische GASwet doet, en de keuze van de inbreuken aan de gemeente over te laten, wordt in Groot-Brittannië top down een lijst gemaakt van bepaalde ‘*anti-social behaviour*’ gedragingen. Categorieën sluiten elkaar echter niet uit, noch heeft de noemer waaronder het Home Office de inbreuken plaatst o.i. enige meerwaarde. Bovendien is de indeling niet éénduidig: het gaat om een mix van sociale, fysieke en criminele overlast (Devroe, 2012). Bovenop de lijstjes met inbreuken wordt het *recidiverend* karakter in de Act als belangrijk definiëringselement opgenomen. Gedrag op zich is niet storend maar zou –indien het steeds terugkeert– vermijdingsgedrag uitlokken en onveiligheidsgevoelens in de hand werken. Volgens Field (2003) heeft persisterend gedrag nefaste invloeden. ‘*The distinguishing mark of anti-social behaviour is that each single instance does not by itself warrant a counter legal challenge, it is in its regularity that wields its destructive force*’ (Field, 2003: 44). Ook de Belgische begripsafbakening is geen schoolvoorbeeld. Reeds in 2003 werd overlast in dit tijdschrift een ‘container- of een kapstokbegrip’ (Devroe, 2003) genoemd en ook de locomotieftekst ziet daar, anno 2016, nog steeds geen verbetering in.

1.3. De overlastinstrumenten

De benaming van de wet spreekt voor zich ‘*Crime and Disorder Act*’. De aandacht voor openbare orde werd *verruimd* tot criminaliteit én overlast (Campbell, 2002). Anders gezegd: overlast werd én onderdeel van openbare orde verstoring én van crimineel gedrag. Het civiel recht werd gemobiliseerd om antisociaal gedrag te reguleren. De civiele procedure wordt in Groot-Brittannië oneigenlijk misbruikt om gedrag te criminaliseren, ook wel ‘*blurring boundaries*’ genoemd (Brown, 2004: 205). Zoals gezegd werd het lokaal bestuur verantwoordelijk gesteld. Zij kreeg dan ook een waaier aan instrumenten toebedeeld door deze wet (Mullan & O’Mahony, 2002), veel breder dan de boetes en de bestuurlijke maatregelen die de GASwet voorziet. De CDA voorziet *individueel* toepasbare *op maat gemaakte* programma’s en interventies (Bright & Bakalis, 2003). De instrumenten werden onderverdeeld in verschillende dispositieven, die we kort bespreken, met bijzondere aandacht voor de ‘*anti-social behaviour order*’ (vanaf heden: ASBO).

1.3.1. De ‘parenting order’

In deze ‘order’ worden de voorwaarden opgenomen waaraan de ouders moeten voldoen, nadat hun kind overlast pleegde. Het gaat hier vaak om spijbelgedrag; de ouders worden verantwoordelijk gesteld voor het gedrag van hun kind, en moeten hiervoor ‘*counselling*’ aanvaarden en therapeutische gesprekken (wekelijks) gedurende maximum drie maanden. Indien ze zich niet aan de bepalingen houden krijgen de ouders een boete die oploopt tot boven de 1000 pond (1330 euro). Er zijn geen gevangenisstraffen voorzien. Het gaat hier niet om de GAS-modaliteiten die de locomotieftekst beschrijft, waarbij –indien de ouders zich niet melden of geen opmerkingen overmaken, een administratieve GAS-procedure wordt opgestart. Deze order is niet vergelijkbaar met de Belgische GAS-bemiddeling, maar een opvoedingspakket voor ouders van jonge overlastplegers. Deze maatregel kadert ook in de ‘*early warning*’ sfeer, waarbij niet alleen het kind maar ook de ouders worden gewezen op het belang van opvoeding om te vermijden (preventie) dat bepaald gedrag terug door kinderen wordt vertoond.

1.3.2. De ‘child curfew order’

Het gaat hier om een verbod voor kinderen onder de tien jaar zich in een bepaalde straat, wijk, woonblok te begeven. Ook wordt voor kinderen onder de tien die alleen op straat rondlopen, een avondklok ingesteld die bepaalt dat ze tussen 21 uur en 06 uur ‘s morgens niet op straat mogen zijn. Indien ze op straat worden aangetroffen, brengt de politie hen thuis, en krijgen de ouders vaak een ‘*parental order*’ wegens nalatigheid (Burney, 2006). Deze *curfew* kan vergeleken worden met een straatverbod, dat in de locomotieftekst wordt aangehaald. De Belgische burgemeester had deze extra bepaling niet nodig om een aantal problemen (zoals laat op straat lopen) -beschreven in de gemeentelijke vorderingen- aan te pakken. Hij/zij beschikte sinds de Belgische onafhankelijkheid over de administratieve politie en kon administratieve aanhoudingen, straatverboden, gebiedsverboden en ontzeggingen uitvaardigen (Devroe, 2013b). De ‘*child curfew*’ maatregel wordt als preventief dispositief gekaderd, waarbij vermeden moet worden dat een kind op straat slechte contacten zou leggen.

1.3.3. De ‘reparation order’

In deze ‘order’ wordt bepaald welke activiteit de jongere moet ontplooiën om de schade en het leed (reparatie) dat hij/zij aan het slachtoffer of aan de gemeenschap aanbracht te herstellen. Deze ‘order’ wordt opgelegd door de rechtbank (het gaat om een ‘*court order*’ en geen ‘*community sentence*’) en is geen vrijwillige actie, maar een straf, te vergelijken met de Belgische ‘alternatieve maatregelen’ die uitgaan van de jeugdrechtbank. Deze soort van ‘order’ sluit aan bij de interessante vraag gesteld in de locomotieftekst ‘Was het een goed idee om de bestaande GAS-prestatie in het kader van deze bemiddelingsprocedure om te vormen tot een opzichzelfstaande gemeenschapsdienst?’ In Groot-Brittannië is de ‘*reparation order*’ geen gevolg van een bemiddeling, indien de overlastgever gekend is en de schade, moet hij/zij deze vergoeden; hier komt geen bemiddeling aan te pas. Indien de gemeente slachtoffer is (of de overheid) wordt een taakstraf opgelegd, zoals de straten reinigen, graffiti opkuisen of parken onderhouden.

1.3.4. De ‘Anti-social Behaviour Order’ (ASBO)

Deze maatregel viseert de kern van ons thema, namelijk het overheidsantwoord op overlastplegers, in België de GASwet. De ASBO is een civielrechtelijke maatregel die antisociaal gedrag moet afschrikken en recidive van dergelijk gedrag moet voorkomen zonder de toevlucht te moeten nemen tot strafrechtelijke sancties (Roberts, 2006). Vanaf de leeftijd van 10 jaar kan een ‘onderzoek tot ASBO’ voor overlastplegers worden aangevraagd aan de gemeente door de ‘relevante autoriteit’ (politie, openbare vervoersmaatschappijen, leden van het stadsbestuur en ‘*social landlords*⁹’). Het gaat om een burgerlijke procedure, waarbij de procedure ‘*attracts the civil standard of proof, namely the balance of probabilities*’ (Card & Ward, 2008: 121). De vaststellingen van overlast worden niet –zoals bij de GASwet– door politie of GAS-ambtenaren verricht. Op het ogenblik van de eerste klacht ten aanzien van een persoon worden een ‘*anti-social behaviour file*’ (dossier) aangelegd bij de gemeente, waarbij eerdere incidenten door bureaus en andere burgers als achtergrondinformatie en bewijswaarde mogen worden ingebracht, om het dossier te ondersteunen. Wanneer het dossier volledig is en zes maanden na de klacht¹⁰ gaat het dossier naar de ‘*local magistrates court*’ (burgerlijke rechtbank) die de ASBO opstelt. Deze bestaat uit een reeks verbodsbepalingen (vb. gebiedsverbod, uitgaansverbod, rondhangverbod) (Matthews & Easton, 2007), waaraan de overlastplegers moet voldoen. Deze ASBOS zijn uitsluitend van toepassing op individuen en kunnen zeer gedetailleerd zijn. In 2000 bevatte 74% van de ASBOS een uitsluitingselement zoals een verbod om specifieke locaties binnen te stappen, zoals winkelcentra, straten, parken of pleinen (Campbell, 2002).

Voorbeelden

- (1) Zo was een individu onderhevig aan een order waarbij het verboden was om gedurende de volgende twee jaren: te roepen, te spuwen, verbaal, fysiek of raciaal misbruik te maken, vloeken, alcohol drinken, flessen kapotsnijden, eieren gooien, stenen of andere objecten naar auto’s of eigendommen werpen, de brede buurt rond Tottenham binnengaan, gedurende één uur voor en één uur na de geplande kick-off time van de voetbalmatch een ‘straatverbod’ (het thuisadres niet verlaten tussen acht uur ’s avonds en zeven uur ’s morgens, behalve onder directe supervisie van een jongerenwerker voor een georganiseerde gebeurtenis) (Burney, 2002).
- (2) Zo werd een ASBO gegeven aan een suïcidale vrouw die al een aantal keren zelfmoord had proberen te plegen. De verantwoording hiervoor was dat haar gedrag ‘distress’ voor de omwonenden opleverde en voor de hulpverleners. Het werd haar via de ASBO verboden om in de buurt te komen van spoorwegen en bruggen (Koemans, 2010).

De politie en de ‘*local community*’ (buurt) controleert of de overlastpleger zich aan de voorwaarden opgesteld in de ‘order’ houdt, waarbij politie en burgers inlichtingen uitwisselen (Campbell, 2002; Card & Ward, 1998). Foto’s van het ‘ASBO-cliënteel’ (zelfs van jonge kinderen) worden uitgehangen in de buurt, en de overlastplegers dragen ASBO-T-shirts zodat ze goed herkenbaar zijn, wat ons aan ‘*naming & shaming*’ doet denken (Braithwaite, 2000); namen worden in de lokale en nationale pers gepubliceerd, zodat iedere burger kan controleren of de ASBO wordt nageleefd. De ‘ASBO-klant’ staat al gauw als zodanig bekend in zijn wijk en leefomgeving; hij moet zich (minstens) twee jaar aan de voorwaarden houden, een periode die

⁹ Het gaat hier meer bepaald om ontwikkelaars-verhuurders van woningen in sociale woonwijken.

¹⁰ Dit kunnen ofwel harde klachten zijn ofwel bewijs ‘van horen zeggen’ (*hearsay*) (MacKenzie, et al, 2010).

echter oneindig lang verlengd kan worden (Brown, 2004). Het verbreken van de ASBO wordt als strafbaar feit beschouwd en kan leiden tot maximaal vijf jaar gevangenisstraf voor meerderjarigen en twee jaar voor minderjarigen. Civielrechtelijke administratieve verbodsbepalingen worden –bij verbreking- automatisch omgezet in penale straffen (Johnstone & Bottomly, 1998). Bij verbreking van een ASBO wordt de gevangenisstraf ook echt toegepast, waardoor veel jongeren in Groot-Brittannië in de gevangenis terechtkomen (Simester & von Hirsch, 2006). Een kritische analyse laat ons toe te stellen dat dit ASBO systeem van ‘*early intervention*’ niet werd opgezet om de structurele oorzaken van overlastgevend gedrag aan te pakken (zoals achteruitstelling, gebrekkig onderwijs, werkloosheid en verveling), maar wel om de overlastpleger die zich niet aan zijn contract houdt, effectief naar de gevangenis te sturen. Empirisch onderzoek toont aan dat meer dan de helft van diegenen die naar de rechtbank verwezen werden wegens verbreking van een ASBO, effectief een gevangenisstraf kregen, waarbij de duurtijd van de straf soms hoger lag dan was dan voor het plegen van zwaardere inbreuken voorzien in het klassiek strafrecht (Campbell, 2002).

2. De ‘Anti Social Behaviour Act’ (2003)

Vijf jaar na de installatie van de CDA (1998) werd een ‘*anti-social behaviour unit*’ bij het Home Office ingesteld, die een cruciale rol speelde bij deze nieuwe wet, die voor Engeland en Wales rechtsgeldig is. Voorvechter van deze Act -David Blunkett- scherpte de vorige wet aan en viseerde daarbij bepaalde doelgroepen, zoals spijbelaars, dronkaards, hangjongeren, bedelaars, vuilhufters, lawaaischoppers, zigeuners enz... Deze groepen werden gepercipieerd als storende elementen in de publieke ruimte; Groot-Brittannië werd ook wel ‘*ASBO nation*’ genoemd (Squires, 2008b). Er kwamen meer overlastinstrumenten waarbij ook het *effect* dat gedrag op anderen heeft, als overlastgevend gedrag werd beschouwd, en dit ongeacht de intentie van de overlastgever (Pakes, 2005). ‘*Managing public perceptions became an important aspect of ‘tackling’ anti-social behaviour*’ (Squires & Stephen, 2005: 3). Deze Act voorzag een aantal bijkomende dispositieven waaronder de ‘*parenting contracts*’, als aanvulling op de ‘*parenting order*’. Hier gaat het ook om het volgen van cursussen door de ouders, onder lichte dwang. Bijkomend werd de ‘*dispersal order*’ ingevoerd, een politieaanwijzing om personen te kunnen ‘verwijderen’ uit specifieke gebieden. Het gaat hier om uitsluiting uit parkeergarages, sportgelegenheden, winkelcentra, trein- en busstation, centrum van de stad, residentiële buurten, enz...(Crawford & Lister, 2007). Vooral jongeren krijgen deze orders opgelegd voor overlastfeiten zoals lawaaihinder, ruw en onbeleefd gedrag, intimidatie, op straat drinken, drugs gebruiken en rondhangen. Uit empirisch onderzoek bleek dat in de loop van 2006-2007 de meeste ‘*dispersal orders*’ in Londen werden opgelegd voor een periode van 26 weken. Het verbreken van de ‘order’ (dus terug overlast plegen) wordt automatisch omgezet in een strafrechtelijk feit en met gevangenisstraf bestraft. Tenslotte zag de ‘*Crack House Closure Order*’ het daglicht. De ‘*Crack House Closure Order*’ betreft de tijdelijke sluiting door een civiele rechter van een woning in geval van druggebruik (Crawford & Lister, 2007). Deze bijkomende maatregelen werden het boegbeeld van de regeringsprojecten als de ‘*Together*’-campagne, de ‘*Respect*’ campagne (2005) en het ‘*Youth Taskforce Action*’ plan (2006). Waarden als burgerschap, tolerantie, aangepast gedrag en wederzijds respect stonden in deze campagnes centraal. Het ‘*Home Office Strategic Plan*’ van 2004-2008 stelde overlast nogmaals in de spotlights. Zo werden kinderen bijvoorbeeld ingezet als milieuspionnen¹¹. Tijdens het premierschap van

¹¹ In Groot-Brittannië worden kinderen (sommigen slechts 8 jaar) gerekruteerd die worden ingezet door de gemeente om hun burens te betrappen op sluikestort en vandalisme. Deze kinderen werden de ‘*junior streetwatchers*’ genoemd; het project luistert naar de naam ‘*street scene champions*’. Ze bellen met bewijs (nummerplaten en foto’s) naar een tip lijn in ruil voor een geldelijke beloning. Zo had de gemeente Bromley in Kent zelfs tot 620 euro over voor bewijzen die tot een veroordeling kunnen leiden (Somers, 2008).

Gordon Brown (2007-2010) werden geen nieuwe overlastwetten geïntroduceerd. De aandacht voor overlast nam af en de regering ging zich vanaf dan meer met sociaal beleid bezighouden (Koemans, 2010b). Labour leverde dertien jaar op rij de premier (1997-2010) tot in 2010 de vlag werd overgenomen door de conservatieven, met David Cameron als premier. In 2011 werkte de coalitieregering een verstrengd wetgevend dispositief uit voor een repressieve aanpak van antisociaal gedrag, waarbij de vigerende wetgeving werd vereenvoudigd, de ASBOS werden aangevuld met '*Criminal Anti-social Behaviour Orders*' (CRASBOS) en een vernieuwde overlastwet, de '*Anti-social Behaviour, Crime and Policing Act*' (2014) werd gestemd. We gaan even dieper in op de meest belangrijke wijzigingen.

3. De '*Anti-social Behaviour, Crime and Policing Act*' (ABCPA) (2014)

De voorbereidingen voor deze wet vingen aan onmiddellijk na de aanstelling van Cameron vanaf 2010. De directe aanleiding was de '*Antisocial behaviour*' White Paper '*Putting Victims First*' van 2012 (Millie, 2013). Volgens deze Paper werd overlast te eenzijdig als nadelig voor andere bewoners beschouwd, en te weinig als nefast voor de fysieke omgeving van een lokale gemeenschap in zijn geheel. Deze Act zal dus die gemeenschap, die een belangrijke rol moet spelen in het beschermen van haar eigen omgeving, extra instrumenten aanreiken. De politieke intentie was de gemeenschap en de slachtoffers nog beter te beschermen tegen overlast, en de gemeenten zelf nog meer dan voorheen te responsabiliseren (Kingston & Thomas, 2015). Niet alleen de burger, maar de ganse gemeenschap moest in zijn totaliteit tot zelfredzaamheid worden aangezet. De nieuwe '*Anti-social Behaviour, Crime and Policing Act*' wijzigde niet alleen de overlastmaatregelen, maar ook het Britse politiebestedel. De '*Police Reform and Social Responsibility Act*' (2011) verving de vroegere politie overheid (de burgemeester) door rechtstreeks verkozen politici, '*Police and Crime Commissioners*' (PCC's) genoemd (Jones & Lister, 2015). Omwille van het belang van deze politiehervorming op de overlastaanpak gaan we hier kort op in. De coalitieregering stelde in 2011 rechtstreeks verkozen '*Police and Crime Commissioners*' (PCC's) in, werkzaam in elke provinciale politiedienst, met een mandaat van vier jaar. De eerste PCC-verkiezing in november 2012 leidde ertoe dat tot 29 (van de 41) politiediensten onder rechtstreeks gezag kwamen te staan van een PCC behorend tot één van de twee grote politieke partijen. Hiermee vergrootte Groot-Brittannië de gecentraliseerde politieke controle over de politie (Jones & Lister, 2015). Deze politieke 'politiebazen' zorgen voor korpsbeheer, moeten een efficiënte en effectieve korpswerking verzekeren en de korpschef verantwoordelijk stellen voor zijn taken. De PCC heeft een zeer grote macht over de korpschef, hij kan hem én zijn adjunct, aanstellen en ontslaan. Deze politieke figuur is verder verantwoordelijk voor het '*Police & Crime Strategic Plan*' met de strategische beleidsprioriteiten voor het korps.

Direct na de implementatie van de 29 PCC's zag de '*Anti-social Behaviour, Crime and Policing Act*' -in maart 2014- het daglicht. De oude overlastmaatregelen waren volgens de regering aan vernieuwing toe, waarbij vooral een uitbreiding van repressieve en controlerende bevoegdheden in het oog springt. Zo introduceert de nieuwe wet de '*Community Protection Notice*' (CPN), de '*Criminal Anti-social Behaviour Order*' (CRASBO) en ze voorziet '*Stop and search*' praktijken en preventieve wapen fouillering. We bespreken de eerste twee dispositieven; zij leunen immers het dichtste aan bij de Belgische GASwet.

3.1. De ‘Community Protection Notice’ (CPN)

De CPN moet worden opgevat als een ‘beschermende waarschuwing’ voor overlastplegers die de gemeenschap negatief beïnvloeden. De waarschuwing vermeldt het overlastgedrag dat als schadelijk voor de levenskwaliteit van de gemeenschap wordt gepercipieerd, en de actie die de overlastpleger moet ondernemen. Ze kan worden opgelegd aan een individu boven 16 jaar oud, een commercieel bedrijf of een organisatie waarbij alle activiteiten die een negatief effect hebben op de leefbaarheid van de wijk onmiddellijk moeten worden stopgezet. Gemeenteraadsleden, politie of eigenaars van sociale woningen (indien ze werden gemachtigd voor de gemeenteraad) leggen de instructie op. Indien het gedrag niet verandert volgt een straf. Dit kan een uitsluiting zijn van een bepaald gebied (straatverbod) door de politie opgelegd voor een periode tot 48 uur. Het straatverbod kan (vanaf 2015) door een burgerlijke rechtbank worden verlengd of een ‘*Criminal Behaviour Order*’ (CRASBO) kan worden opgelegd. Een CRASBO, opgelegd door de ‘*magistrates court*’, op aanvraag van politie of stadhouders, kan worden opgelegd voor 5 jaar (verlengbaar), bij verbreking volgt arrestatie en gevangenisstraf. Ook bij negeren van de waarschuwing (CPN) of het straatverbod volgt een gevangenisstraf. Uiteindelijk kan de politie of de gemeenteraad bedrijven of panden sluiten middels een ‘*Court Closure Order*’ voor een periode van maximum zes maanden.

3.2. De ‘Public Spaces Protection Order’ (PSPO)

Volgend op het debat rond ‘*environmental anti-social behaviour*’ en de bescherming van de schaarse publieke ruimte, werd de ‘*Public Spaces Protection Order*’ (PSPO) ingesteld. Ook de omgeving (environment) moet levenskwaliteit kennen waarbij deze wordt gedefinieerd als ‘*the aesthetic complexion of public space in the urban environment*’ (Jenkins, 2015: 649). De PSPO wordt ook wel de ruimtelijke ASBO genoemd, niet direct bestemd voor een individu maar wel voor een bepaalde plaats of wijk (Garrett, 2015). Groot-Brittannië stelde een ‘*Local Public Spaces Protection Order Council*’ (LPSPOC) in die moet bepalen welke wijk nood heeft aan dergelijke ‘*order*’. De wijk moet direct, als ze wordt opgenomen in de lijst, alle activiteiten die een schadelijk effect hebben op de bewoners in die wijk, staken. Ook bewoners zelf kunnen -als slachtoffer van anti-sociaal gedrag dat de gemeenschap schaadt- gezamenlijk klacht neerleggen (bijvoorbeeld via een petitie). Vervolgens wordt een ‘*protection order*’ bekomen voor hun wijk. De wijk moet dan –verenigd- zorgen dat de schadelijke gedragingen stoppen. Zij kan daarvoor aanspraak maken op de ‘*Community Remedy*’, een waaier aan alternatieve sancties (taakstraffen) voor kleine criminaliteit en overlast gefinancierd door de politie en de ‘*Police and Crime Commissioner*’ (PCC). Deze taakstraffen kunnen worden gehanteerd door politie en gemeente als informele en formele ‘*out-of-court disposals*’. De doelstelling hiervan is verantwoording afleggen aan het slachtoffer en de gemeenschap aan de hand van proportionele en betekenisvolle straffen (Jenkins, 2015). Ook hier loert het dilemma om het hoekje: wat is ‘proportioneel’? Wat is de toelaatbare bovengrens voor een gemeenschapsdienst en is die nog wel in verhouding tot de overlast? Kan de klager niet in gesprek gaan met de overlastplegers vooraleer zijn toevlucht te nemen tot een ‘*community remedy*’? Indien de gemeenschap minimum drie overlastfeiten in zes maanden meldt, waar niets mee gebeurt, kan een ‘*Community Trigger*’ worden aangevraagd aan de gemeente. Het gaat om een review die moet verschaft worden over wat er met de klacht gebeurde, welke diensten erbij werden betrokken om deze te verhelpen en wat er tot op heden werd bereikt¹². Gaan we nu dieper in op de ‘*Criminal Anti-social Behaviour*

¹² Voor meer informatie, zie <http://asbhelp.co.uk/community-trigger-anti-social-behaviour-crime-policing-act-2014/> (laatst geraadpleegd op 12 januari 2016).

Order' (CRASBO), een in criminologische middens fel gecontesteerd dispositief (Crawford, 2014).

3.3. De 'Criminal Anti-social Behaviour Order' (CRASBO)

De '*Criminal Behaviour Order*' (CBO) werd ingesteld op 20 oktober 2014. De CRASBO is een ASBO die volgt na een veroordeling voor een strafrechtelijk feit (dat met overlast te maken heeft) in de afgelopen drie jaar; men zou dit een 'ASBO voor recidivisten' (veelplegers) kunnen noemen. De '*Magistrates Court*' legt de CRASBO op die -bij verbreking- tot twee jaar gevangenisstraf leidt voor minderjarigen en tot 5 jaar voor meerderjarigen (Crofts & Mitchell, 2012). De overlastpleger wacht een '*notification*' met naam en foto, die door de gemeente overal wordt verspreid en gepubliceerd op internet. Na vrijlating krijgen overlastplegers nog een ASBO te vervullen om te vermijden dat hij/zij opnieuw in de fout gaat, de 'CRASBO' genoemd. Deze is echter niet gelinkt aan het gedraging waarvoor de veroordeelde aanvankelijk een ASBO kreeg die werd verbroken en leidde tot gevangenis. Zo kan het zijn dat de veroordeelde een straf kreeg voor drugverkoop en een ASBO waarbij hij niet meer op een bepaald plein mag komen. Ook hier loert het dilemma van de 'gap' in proportionaliteit om het hoekje, hoe zwaar mag een ASBO nog zijn als je al gevangenisstraf hebt gehad? Werkt affichering hiervan niet extra stigmatiserend voor iemand die net de gevangenis verlaat? Volgens Crawford (2014) krijgen '*civil remedies*' als ASBOS met de CRASBO de status van een 'quasi-strafrechtelijke' maatregel: *potentieel* problematisch gedrag wordt gecontroleerd en al bij voorbaat gesanctioneerd (CRASBO) zonder dat er een inbreuk heeft plaatsgevonden. Een dergelijk dispositief kent de GASwet niet.

4. Besluit

Deze bijdrage nam een kijk over het muurtje, en beschreef de overlastaanpak in Groot-Brittannië. Omdat de strijd tegen overlast daar in dezelfde tijdsperiode plaatsvond als in België (beiden onder sociaal democratische regeringen) vonden we een vergelijking altijd al voor de hand liggen. Het empirische luik van een diepgaand onderzoek naar de beleidsgenese van de GASwet (Devroe, 2012) bracht echter op geen enkele manier enige verwijzing naar Groot-Brittannië aan het licht. Toch is een vergelijking met de Britse situatie interessant. In Nederland bijvoorbeeld werd de overlastwet (Wet kleine ergernissen in de publieke ruimte) pas tien jaar later gestemd (Devroe, 2012). In België werd de GASwet door de sociaaldemocraten gezien als een sluitstuk op tien jaar investering in preventiebeleid (Devroe, 2013); in Groot-Brittannië werd de '*Crime and Disorder Act*' zelf beschouwd als preventieve maatregel (tegen recidive van overlast). De CDA kan beschouwd worden als een soort '*early intervention*' waarbij -door gedragingen in een '*order*' neer te schrijven en te verbieden, overlast kan vermeden worden, dat is althans de visie achter de CDA. Echter niet zonder 'stok achter de deur': bij verbreking volgt gevangenisstraf. Ook de genese van de GASwet vond plaats in de 'lik-op-stuk' sfeer en snelrecht: een sanctie moest volgen op een inbreuk.

De GASwet legt –na vaststelling en bewijs- het recht een boete op te leggen bij de gemeente; de CDA geeft de burgerlijke rechtbank (vrederechter) de mogelijkheid een reeks gedragingen te *verbieden* door het opleggen van ASBOS. De GASwet laat beroep toe bij de politierechter en kent gemengde inbreuken die nog door de procureur kunnen worden afgehandeld. In die zin vermengt ze administratief recht met de klassieke strafrechtspleging. In Groot-Brittannië gaat men echter veel verder: verbreking van een puur civiele maatregel

leidt tot gevangenisstraf, een uitvoeringsmodaliteit van het penale strafrecht. Het proportionaliteitsprincipe lijkt hier niet echt bindend: ook minderjarigen belanden immers in de gevangenis voor overlastfeiten. ‘Mind the gap’ betekent hier meer dan een spreekwoordelijke waarschuwing: de band tussen het oorspronkelijk overlastfeit en de zwaarte van de straf is hier ver te zoeken. Ook al riep, volgens de locomotieftekst, een verlaging van de leeftijd tot 14 jaar in België grote vraagtekens op; de Belgische situatie kan absoluut niet worden vergeleken met de Britse, waar jongeren vanaf 10 ASBOS kunnen opgelegd krijgen en gestraft worden. We zijn in België veel gematigder, en leven nog lang niet in ‘ASBO nation’. Gemeenschappelijke kenmerken tussen de CDA en de GASwet zijn wel de *netwidening* effecten, de *repressive* reflexen, beschreven in de locomotieftekst en de responsabilisering van het *individu*. Ook door Britse criminologen wordt het *netwidening* effect van de CDA en de ASBO vernoemd. De ASBO leidt volgens Pakes (2005) tot het strafbaar stellen van steeds meer gedragingen, waarbij ‘*the emphasis lies on youth control*’ (Squires & Stephen, 2005: 6). Bemiddeling werd in Groot-Brittannië slechts sporadisch vernoemd. Geen enkele wetgeving stelde dit bij conflictoplossing verplicht. Hughes (2007) noemt de ASBOS een louter punitief instrument ‘*in a logic of exclusion*’ (Lippens, 2008: 283), waarbij de nadruk ligt op bestraffing (Goddard, 2003; Lippens, 2006). Er wordt niet gestreefd naar het oplossen van structurele samenlevingsproblemen, maar wel naar het beheeren van negatieve uitingen van sociale problemen (antisociaal gedrag) door middel van uitsluitingsmaatregelen. Roepen en spugen kan dan al onwenselijk zijn, gewoonlijk is het niet strafbaar. De jongere kan wel een lastpak geweest zijn, de vraag of twee jaar lang een avondklok opleggen de juiste oplossing is, is toch wel pertinent¹³.

Besluitend kunnen we stellen dat de politieke focus van Labour op antisociaal gedrag leidde tot een uitgebreid scala aan nieuwe, voornamelijk repressieve, maatregelen, waarbij de structurele oorzaken niet worden aangepakt. Cameron en de conservatieven hebben deze politieke reflex nog verder aangescherpt in de laatste Act. Ook het GAS-systeem werd omschreven in de locomotieftekst als ‘een vorm van symptoombestrijding dat de aandacht afleidt van de eigenlijke problemen die aan de grondslag’. Tenslotte kunnen we stellen dat de ‘*Anti-social Behaviour Acts*’ duiden op een warm onthaal van de responsabiliseringsgedachte -waar de locomotieftekst het ook over heeft- maar niet op een zich terugtrekkende staat. In tegenstelling tot de wettelijke verankering van de Belgische gemeentelijke autonomie, waar elke gemeente zelf zijn gas-inbreuken lijsten stemt, worden de gedragingen die onder overlast kunnen vallen in Groot-Brittannië nationaal vastgelegd en behoudt de centrale overheid een grote greep op de overlastaanpak. In België worden gemeenten niet wettelijk verplicht een integraal veiligheidsbeleid te voeren. Britse gemeenten moeten ‘*Crime and Redaction Partnerships*’ instellen en aantoonbaar¹⁴ iets aan overlast doen. Ze kunnen alleen niet kiezen voor een Tailormade antwoord zoals de GASwet toelaat. De nieuwe Belgische GASwet kent een bijzondere plaats toe aan bemiddeling en bevat nog niet één derde van de repressieve maatregelen die de ‘*Anti-social Behaviour Acts*’ in Groot-Brittannië voorzien. Dit kan uiteraard een gevolg zijn van de consensuspolitiek, België zo eigen, maar ook van de vele stemmen die zich lieten horen tegen een verstrenging van de wet. Er wordt nog elke dag in de media gepleit door vrijheid van meningsuiting en gewaarschuwd voor een verschraling van een overheidsantwoord dat éézijdig gericht is op risicobeheersing en bestraffing. Als België het Britse overlastdispositief zou overnemen (zoals ten dele in Nederland is gebeurd), zou de ‘*gap*’ alleen maar toenemen, tussen overheid en bevolking, tussen de meerderheid en bepaalde minderheden, tussen rijk en arm, en zou het inclusief beleid –waar de sociaaldemocraten met hun jarenlange federale preventie inspanning in de steden op doelden-

¹³ In het bijzonder als deze ‘*curfew*’ vier keer langer is dan de maximum ‘*curfew*’ voorzien in de ‘*Criminal Curfew Order*’.

¹⁴ Waarbij het aantal uitgeschreven ASBOS en CRASBOS de indicator is.

ombuigen naar een exclusief beleid. Het zou dan ook van wetenschappelijke oneerlijkheid getuigen als we de kritiek op het systeem in de UK ongenueanceerd zouden overnemen en toepassen op de Belgische GASrealiteit.

Bibliografie

- Antonopoulos, G.A. & Winterdyk, J.A. (2003). The British 1998 Crime and Disorder Act: a 'restorative' response to youth offending?, *European Journal on Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 11 (4), 386-397.
- Ashworth, A. (2004). Social Control and 'Anti-Social Behaviour': the subversion of human rights? *Law Quarterly Review*, 120, 263-291.
- Ashworth, A., Gardner, J., Morgan, R., Smith, A. T. H., Von Hirsch, A., & Wasik, M. (1998). Neighbouring on the oppressive: Government's Anti-Social Behaviour Order proposals. *Criminal Justice*, 16 (1), 7-14.
- Berman, G., Coleman, C. & Taylor, M. (2012). *Police and Crime Commissioner Elections*, Research Paper, 12/73 29, House of Commons, Library
- Bottoms, A. (2006). Incivilities, Offence, and Social Order in the Residential Communities, In A. Von Hirsch. & A.P. Simester (Eds), *Incivilities: regulating offensive behaviour, Studies in penal theory and penal ethics* (pp. 239-281), Oregon: Hart Publishing.
- Braithwaite (2000). "The new regulatory state and the transformation of criminology", *British Journal of Criminology*, 40, 222-238.
- Brannan, T. , John, P. & Stoker, G., (2007). *Re-energizing citizenship, strategies for civil renewal*, Palgrave.
- Bright, S. & Bakalis, C. (2003). Anti-social behaviour: local authority responsibility and the voice of the victim. *Cambridge law journal*, 62, (2), 305-334.
- Brown, A. (2004). Anti-social behaviour, crime control and social control. *The Howard Journal*, 43, (2), 203- 211.
- Burney, E. (2002). Talking tough, acting coy: what happened to the anti-social behaviour order? *Howard Journal*, 41 (5), 469-484.
- Burney, E. (2004), Nuisance or crime? The changing uses of anti-social behaviour, *Criminal justice Matters*, 57(1), 4-5.
- Burney, E. (2005). *Making people behave. Anti-social behaviour, politics and policy*. Uffculme: Willan publishing.
- Burney, E. (2006). 'No spitting': Regulation of offensive behaviour in England and Wales. In A. Von Hirsch & A.P. Simester (Eds.), *Incivilities: regulating offensive behaviour* (pp 194-217). Oregon: Hart Publishing.
- Campbell, S. (2002). *A review of anti-social behaviour orders*, Home Office Research Studies 236, Home Office Research, Development and Statistics Directorate.
- Card, R. & Ward, R. (1998). *The crime and disorder Act 1998, a practitioner's Guide*. Jordans.
- Card, R. & Ward, R. (2008) *The crime and disorder Act 1998 & 2003, a practitioner's Guide*. Jordans.
- Crawford, A. & Lister, S., (2007). The use and impact of dispersal orders: sticking plasters and wake-up calls. Bristol: Policy Press.
- Crawford, A. (1999). Questioning appeals to the community within crime prevention and control. *European Journal on criminal policy and research*, 7, 509-530.
- Crawford, A. (2001a). Les politiques locale de prévention de la délinquance en Angleterre et au Pays de Galles. *Déviance et Société*, 25 (4,) 427-458.
- Crawford, A. (2014) Lecture on September 11th 2014 'It ain't what you do it's the way that you do it: the role of legitimacy in the implementation of anti-social behaviour with

- young people in England*, in Workshop ‘Blurring the boundaries between criminal and civil laws: new forms of governance of crime and disorder in comparative perspective’, European Society of Criminology, Conference Prague 2014.
- De Hert, P. (2005). Privatisering, decodificatie, instrumentalisering en wurging van de strafrechtelijk ‘void for vagueness’ doctrine door de wet gemeentelijke administratieve sancties. In M. Santens (Ed.), *Gewapend bestuur?*, *Tegenspraak*, 24 (67), 85-89.
- Devroe, E. (2003). “Overlast: containerbegrip voor onbegrip”. In: “Last van overlast”, *Orde van de dag*, Kluwer, 24, 3-6.
- Devroe, E. (2008). “Overlast geregeld. De intrede van de bestuurlijke boete in de publieke ruimte”. In: E. Devroe en P. Ponsaers (Eds). themanummer publieke ruimte, *Cahiers Integrale veiligheid*, 4, 71-113.
- Devroe, E. (2012a). ‘A swelling culture of control. De genese en de toepassing van de wet op de administratieve sancties in België’ Maklu: Antwerpen/Apeldoorn
- Devroe, E. (2012b). ‘A swelling culture of control. The genesis and application of the incivilities law in Belgium’, In P. Ponsaers (Ed.) *Social analysis of security. Financial, economic and ecological crime, crime(in)security & distrust, public and private policing*, The Hague: Eleven international Publishing, 355-362.
- Devroe, E. (2013a) ‘Kiezen voor stadsrepublieken? Over administratieve afhandeling van overlast in de steden’, *Tijdschrift voor Veiligheid*, (12) 2, 37-62.
- Devroe, E. (2013b) ‘Zalven of bestraffen? De staatsvorming als spelbreker voor een geïntegreerde overlastaanpak’, *Handboek Politiediensten*, Katern Integrale veiligheid – Veiligheidsbeleid, 106 (419), 1-42.
- Devroe, E. (2013c). ‘Overlastaanpak in de steden Antwerpen en Luik: pleidooi voor een inclusief beleid’, *Handboek politiediensten*, Katern Integrale veiligheid – Veiligheidsbeleid, 108 (199), 213 - 284.
- Devroe, E. en Ponsaers, P. (2005). “De discussie inzake (drug)overlast: enkele wetenschappelijke bevindingen”. In: M. Santens (Ed.), *Gewapend bestuur, Cahier tegenspraak*, nr. 24, 141-159.
- Downes, D. (1998). Toughing it out: From Labour Opposition to Labour Government. *Policy Studies*, 19, (3/4), 191-198.
- Field, F. (2003). *Neighbours from Hell: the politics of behaviour*, Londen: Politico’s publishing.
- Garrett, P.M. (2007) Making ‘Anti-Social Behaviour’: A Fragment on the Evolution of ‘ASBO Politics’ in Britain, *British Journal of Social Work*, 37 (5), 839-856.
- Garrett, B.L. (2015), PSPO’s: the new control orders threatening our public spaces, The Guardian, see: <http://www.theguardian.com/cities/2015/sep/08/pspos-new-control-orders-public-spaces-ASBOS-freedoms> (laatst geraadpleegd op 12 januari 2016).
- Goddard, J. (2003) Youth Justice policy in the United Kingdom, *Criminal Justice Studies*, 16 (4) 329-338.
- Hirsch, A. von & Simester, A. (2006). *Incivilities: regulating offensive behaviour*. Oxford: Hart publishing.
- Hodgkinson, S. & Tilley, N. (2011) Tackling anti-social behaviour: Lessons from New Labour for the Coalition Government, *Criminology and Criminal Justice*, 11 (4), 283-305.
- Home Office (2004). *Defining and measuring anti-social behaviour*, Development and Practice Report 26, London: Home Office.
- Hope, T. (2005). The New Local Governance of Community Safety in England and Wales. *Revue Canadienne de Criminologie et de Justice Pénale*, 369- 387.
- Hughes, G. (2007). *The politics of crime and community*, Londen: Palgrave.

- Jenkins, V. (2015), 'The legal response to safeguarding local environmental quality', *Legal Studies*, 35(4), 648-674.
- Johnston, L. & Shearing, C. (2003). *Governing Security. Explorations in policing and justice*, London/New York: Routledge.
- Johnstone, G. & Bottomley, K. (1998). Labour's Crime Policy in Context. *Policy Studies*, 19, (3,4), 173-184.
- Jones, T. & Lister, S. (2015) 'The Policing of Public Space: Recent developments in Plural Policing in England & Wales', in J. Terpstra & E. Devroe, E. (Eds.) *Plural policing, European Journal on policing studies*, 2 (3), 245-267.
- Killias, M. & Aebi, M. F. (2000). Crime trends in Europe from 1990 to 1996: how Europe illustrates the limits of the American experience. *European Journal on Criminal policy and Research*, 8, (1), 43-63.
- Kingston, S. & Thomas, T. (2015) The Anti-social Behaviour, Crime and Policing Act 2014: implications for sex workers and their clients, *Policing and Society*, Published online on Aug. 7 2015, see: <http://dx.doi.org/10.1080/10439463.2015.1072181> (laatst geraadpleegd op 12 januari 2016).
- Koemans, M. L. (2010a). 'White trash' versus Marokkaanse straatterroristen: een analyse van het Nederlandse en Engelse discours rond migranten en overlast. *Tijdschrift voor criminologie*, 52, 210-217.
- Koemans, M. L. (2010b). Ten strijde tegen overlast. jongerenoverlast op straat: is de Engelse aanpak geschikt voor Nederland? *Politiekunde*, 34, Universiteit Leiden, Politie en Wetenschap.
- Lippens, R. (2006). Aan de grens van het sociale: ASBOS in het Verenigd Koninkrijk. *Panopticon*, 2, 68-74.
- Lippens, R. (2008). The end of the social: ASBOS in England and Wales. In L. Cachet, S. De kimpe, P. Ponsaers, & A. Ringeling (Eds.), *Governance of security in the Netherlands and in Belgium* (pp. 281-288). Den Haag: Boom juridische uitgevers.
- Mackenzie, S., Bannister, J., Flint, J., Parr, S., Millie, A. & Fleetwood, J. (2010) The drivers of perceptions of anti-social behaviour, *Research Paper Home Office*, 34, 29 p.
- Loveday, B. (2000). The Crime and Disorder Act 1998 and Policing. *The Police Journal*, 73, (3), 210-230.
- Millie, A. (2013) Replacing the ASBO: an opportunity to stem the flow into the criminal justice system. In: A. Dockley & I. Loader (Eds). *The Penal Landscape: The Howard League Guide to Criminal Justice in England and Wales* (pp. 64-88), Routledge, London.
- Mullan, S. & O'Mahony, D. (2002). A Review of Recent Youth Justice Reforms in England and Wales. *Nr. 10 Research and Statistical Series: Report Nr. 8*, Northern Ireland: Statistics and Research Agency.
- Newburn, T. et al, (2002). *The introduction of referral orders into the Youth Justice System: final report*, Home Office Research Study, 242 p.
- Nixon, J. & Parr, S. (2006) *Anti-social behaviour: Voices from the front line*, in J. Flint (Ed) *Housing, urban governance and anti-social behaviour: perspectives, politics and practice* (p. 57-79), Policy Press, Bristol.
- Padfield, N. (2004) The Anti-social Behaviour Act 2003: the ultimate Nanny-state Act?, *Criminal Law Review*, 712-727. Wouter welk volume en jaargang?
- Pakes, F. (2005). De Britse aanpak van antisociaal gedrag. *Tijdschrift voor Criminologie*, 47, (3), 284 – 289.
- Ponsaers, P. (2008). "De politieke geografie van de publieke ruimte en de rol van de politie - Over criminalisering en sanctionering van overlast, het privatiseren van de publieke ruimte, het verspreiden van 'vervelende vliegen' en het invoeren van plaatsverboden", in P. Ponsaers, P. & E. Devroe (eds.), *Publieke Ruimte* (53-70), Reeks Integrale Veiligheid.

- Ramsay, P. (2009) 'Why is it wrong to breach an ASBO?', LSE Law, Society and Economy Working Papers 20/2009, London School of Economics and Political Science, Law Department, No.20/2009
<https://www.researchgate.net/publication/38959087> Why is it wrong to breach an ASBO (laatst geraadpleegd op 7 december 2015).
- Roberts, P. (2006). Penal Offence in Question: Some Reference Points for Interdisciplinary Conversation. In A. Von Hirsch & A.P. Simester (Eds), *Incivilities: regulating offensive behaviour. Studies in penal theory and penal ethics* (pp. 1-57). Hart Publishing.
- Somers, S. (2008). «Kinderen als milieuspionnen. Britse gemeenten zetten erg jonge vrijwilligers in tegen kleine criminaliteit», *De Morgen*, 08/09/2008.
- Squires, P. & Stephen, D.E. (2005). *Rougher justice: anti-social behaviour and young people*. Willan Publishing.
- Squires, P. (2006) New Labour and the Politics of Anti-Social Behaviour, *Critical Social Policy*, 26 (1), 144-168.
- Squires, P. (2008a) The Politics of Anti-Social Behaviour, *British Politics*, 3, 300–323.
- Squires, P. (2008b) (Ed.) *ASBO nation: the criminalisation of nuisance*, Policy Press, Bristol.
- Tonry, M. & Bildsten, H. (2009) 'Antisocial behaviour' in: M. Tonry (2009) *Crime and public policy* (p. 578-599), Oxford University Press.
- Tunstall, R. (2003) 'Mixed tenure' policy in the UK: privatisation, pluralism or euphemism?, *Housing, Theory and Society*, 20 (3), 153-159.
- Vols, M. (2013) *Woonoverlast en het recht op privéleven : de aanpak van overlastveroorzakers in Nederland, Engeland, Wales en België*, Boom Juridische uitgevers, serie 'openbare orde en veiligheid', 2.
- Von Hirsch and Simester (2006) (Eds), 'Regulating Offensive Conduct', in von Hirsch and Simester (Eds), *Incivilities: regulating offensive behaviour*. Oxford: Hart publishing.
- Von Hirsch, A., Garland, D. & Wakefield, A. (2000). Exclusion from public space. In A. Von Hirsch, D. Garland, & A. Wakefield, A. (Eds.), *Ethical and social perspectives on situational crime prevention*, Oxford: Hart.
- X, Anti-social Behaviour, Crime and Policing Act (2014):
<http://services.parliament.uk/bills/2013-14/antisocialbehaviourcrimeandpolicingbill.html>
 (laatst geraadpleegd op 7 december 2015).
- X, Morgan Report 'Safer communities: the local delivering of crime prevention through the partnership approach' (Home Office, 1991)
- Young, J. (1999). The criminology of intolerance: zero-tolerance policing and the American prison experiment. In J. Young (Ed.), *The exclusive society. Social exclusion, crime and difference in Late Modernity* (pp 121-147). Sage.